

We moeten resoluut helpen

DOOR BIRGIT HONÉ

Het is 9 mei 1950: In het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken aan de Quai d'Orsay in Parijs staat minister van Buitenlandse Zaken Robert Schuman de pers te woord en verklaart dat de kolen- en staalindustrie van de voormalige vijanden Frankrijk en Duitsland onder toezicht van een supranationale organisatie moeten worden gesteld. Het idee, dat vrijwel op de dag af vijf jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog bedoeld was om West-Duitsland politiek in te perken en de Franse economie betere toegang tot de grondstoffen van het land te garanderen, ontwikkelde zich tot een geluk voor Europa.

Tegenwoordig wordt de Schumanverklaring, waaruit de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) ontstond, aangemerkt als allereerste begin van de Europese Unie. 9 mei 1950 markeert het begin van een proces dat Europa vrede, welvaart en een ongekende mate van veiligheid, vrijheid, democratie en rechtszekerheid bracht.

In haar huidige, dagelijkse bezigheden lijkt de EU misschien een besluiteloze club van 27 landen,

waarin ieder zijn eigen voordeel nastreeft en de kleinste punten van overeenkomst gevierd worden. Er wordt vaak en veel op de EU afgegeven. De garantie van vrede en stabiliteit, die in 1950 een belofte betekende, wordt tegenwoordig door veel mensen als normaal gezien. Maar dat is ze niet!

Zeventig jaar na Schumans verklaring stelt de coronapandemie de EU voor misschien wel de grootste uitdaging in haar geschiedenis. Na de aanvankelijke, aanzienlijke afstemmingsproblemen is de Unie erin geslaagd om met opmerkelijke snelheid uitgebreide maatregelen te treffen waarmee de economische en sociale gevolgen van de pandemie worden bestreden. De gezamenlijke, EU-brede inkoop en opbouw van een strategische reserve van medische beschermingsmiddelen voor de EU draait, net als de ondersteuning van het onderzoek naar een vaccin, op volle toeren.

Toch zijn de tot nu toe genomen besluiten onvoldoende. We staan tenslotte voor de vraag of we de waarde van het partnerschap in ere blijven houden, of willen terugvallen in het nationale denken van de 19e eeuw. Zoals zo vaak gaat het daarbij om geld. Ik ben ervan overtuigd dat

we voor de komende begrotingsperiode 2021-2027 een ambitieus uitgangspunt nodig hebben, dat de toon zet voor goed nabuurschap.

In 2011 wees oud-bondskanselier Helmut Schmidt er in het kader van het debat over de financiële crisis van 2008-2009 op dat de Bondsrepubliek Duitsland zijn opkomst na de Tweede Wereldoorlog mede te danken heeft aan de solidariteit en hulpvaardigheid van de andere Europese landen. Dat mogen we niet vergeten. Frankrijk, Italië, België, Luxemburg en Nederland zetten de eerste stap toen ze in 1951 samen met Duitsland de EGKS oprichtten. En wij in Neder-Saksen hebben volop redenen om onze Nederlandse burens dankbaar te zijn voor decennia van verzoening, samenwerking en vriendschap.

Als economisch sterk land heeft Duitsland een bijzondere verantwoordelijkheid voor het welslagen van Europa. Niemand heeft er baat bij als het geplande wederopbouwfonds binnen de nieuwe EU-begroting niet effectief is vormgegeven. Juist exportgerichte landen als Duitsland of ook Nederland zijn aangewezen op een goed functionerende interne markt met een sterke vraag, en gebaat bij beperking van de economische onbalans in de EU. Als we bijvoorbeeld Italië na de coronacatastrofe aldaar niet vastberaden weer op de been helpen, verspelen we niet alleen het in ons gestelde vertrouwen. Dan

schaden we ook de markt voor onze producten.

Het opvlammen van vormen van nationaal egoïsme, zoals dat aan het begin van de coronacrisis in sommige EU-lidstaten waarneembaar was, mag zich nu niet voortzetten. Ik begrijp goed dat er veel hoop gevestigd is op het Duitse EU-voorzitterschap, dat op 1 juli begint. Duitsland heeft echter partners nodig bij de onderneming om de acute crisisbestrijding te combineren met het perspectief van een Europa dat op de toekomst is voorbereid.

Naar mijn mening moet het Duitse EU-voorzitterschap accenten zetten bij economische wederopbouw, de versterking van de nationale medische zorgsystemen en een eerlijk debat over meer competenties voor de EU tijdens pandemieën. Daarnaast ben ik ervoor om gerichte impulsen te geven aan de bestrijding van de klimaatverandering en aan digitalisering. Met andere woorden: we hebben zowel in ecologisch als in economisch opzicht nieuwe duurzame groei nodig. We moeten ook een open debat voeren over de vraag hoe de nieuwe uitdagingen die de pandemie met zich heeft meegebracht, in de toekomst gefinancierd worden. Want één ding is wel duidelijk: Terugkeer naar de status quo ante is niet mogelijk. Daarom pleit ik ervoor om ten minste in de eurozone een bindende, EU-brede belasting op financiële transacties alsmede belastingpolitieke coördinatie met

minimale belastingtarieven in te voeren om concurrentie door fiscale onderbieding te voorkomen.

Eén ding hebben we echter nu al van de coronacrisis geleerd: als iedereen aan zichzelf denkt, wordt er niet aan iedereen gedacht. Dan worden zwakkere EU-buurlanden namelijk buitengesloten en naar de rand geduwd. En dat schaadt uiteindelijk iedereen. Ik wil niet dat de Europese Unie zichzelf in de wereldpolitiek marginaliseert.

We zullen het coronavirus ten slotte overwinnen. Daarover ben ik optimistisch. Maar daarbij mogen we het opkomende nationalisme, de minachting voor de democratie en de deels dramatisch oprukkende aantasting van de rechtsstaat en de diversiteit in de media in sommige lidstaten niet uit het oog verliezen. Wat er in Hongarije en Polen al enige jaren gebeurt, baart me zorgen. En ondanks alle gehanteerde terughoudendheid, die ook Duitsland goed past, mag hierover niet worden gezwegen. Het is ook niet langer verdedigbaar als financiële transfers van de EU in enkele lidstaten niet aan de naleving van minimumnormen op het gebied van de rechtsstaat worden gekoppeld. De Europese Unie is geen louter op winst en groei gericht partnerschap of op één doel gefixeerde actiegroep. Ze is een gemeenschap van Europese landen die voor dezelfde waarden staan.

Robert Schuman heeft zijn pro-Europese politiek overigens voortgezet. Na ondertekening van het Verdrag van Rome in 1957 wordt

hij een jaar later de eerste voorzitter van het nieuw opgerichte Europees Parlement. In maart 1960 treedt hij op 73-jarige leeftijd, bijna tien jaar na zijn rede aan de Quai d'Orsay, uit dit ambt terug. De vader van Europa overlijdt drie jaar later in de buurt van Metz. We hebben veel aan hem te danken. Laten we het niet verspelen.

* * *

Birgit Honé (SPD), geb. 1960 in Bad Schwartau, is sinds november 2017 Nedersaksisch minister van Federale en Europese Zaken en Regionale Ontwikkeling.